

Розділ 8.13. АНТИНОЦИЦЕПТИВНА СИСТЕМА

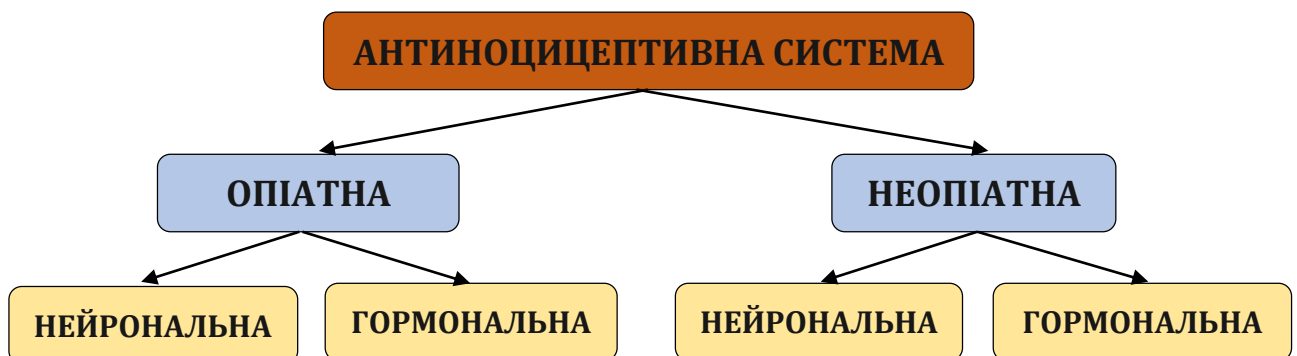
АНТИНОЦИЦЕПТИВНА СИСТЕМА розміщується на різних рівнях ЦНС, у тому числі у спинному та головному мозку, викликає пригнічення больового відчуття завдяки збільшенню порогу до ноцицептивного стимулу.

Антиноцицептивна система має структурні і функціональні компоненти на різних рівнях ЦНС, в тому числі, у спинному і головному мозку, а саме:

1) **комплекс пригнічення аферентних ноцицептивних стимулів** у задніх рогах спинного мозку, завдяки пресинаптичному гальмуванню;

2) **велике ядро шва**, що розташоване по середній лінії між мостом і довгастим мозком; **ретиккулярне парагігантоклітинне ядро**, що розташоване в боковому відділі довгастого мозку; від цих ядер імпульси надходять задньобокowymi стовпами до спинного мозку, пригнічуючи аферентні ноцицептивні сигнали;

3) **центральна сіра навколводопровідна речовина і перивентрикулярна ділянка** середнього мозку та верхнього відділу мосту, що оточують сільвіїв водопровід і частково третій і четвертий шлуночки; нейрони цих анальгезуючих ядер посилають імпульси до **великого ядра шва і ретиккулярного парагігантоклітинного ядра**, що призводить до пригнічення аферентних ноцицептивних стимулів у задніх рогах спинного мозку. В свою чергу, стимуляція вище розташованих структур мозку активує перивентрикулярні ядра і передньобоківий пучок гіпоталамуса, що призводить до анальгезуючого ефекту.

ОПІАТНА АНТИНОЦИЦЕПТИВНА СИСТЕМА	
НЕЙРОНАЛЬНА	ГОРМОНАЛЬНА
<p>Утворена нейронними структурами середнього, довгастого і спинного мозку, аксони яких виділяють ендogenous опіюїдні пептиди, що блокують передачу больової інформації. Особливо багато їх у центральній сірій речовині середнього мозку, великих ядрах шва довгастого мозку, а також в ретикулярному парагігантоклітинному ядрі.</p> <p>Енкефаліни, що виділяються у стовбурі мозку, у драглистій речовині здійснюють знеболення. Вони також є в нервових закінченнях метасимпатичної системи травного каналу, як передавачі інформації</p> <p>Ендogenous опіюїдні пептиди належать до енкефалінів, ендорфінів, динорфінів. Вони утворюються з попередників і діють як нейромедіатори, що зв'язуються з опіюїдними рецепторами.</p> <p>Ендорфіни утворюються у передній і проміжній частках гіпофіза, інших структурах головного мозку. Вони також є попередником синтезу АКТГ, який виділяється в кров аденогіпофізом у вигляді β-ендорфіну.</p> <p>Динорфіни виділяються у гіпоталамусі та нейрогіпофізі.</p> <p>Опіюїдні рецептори ідентифіковані для різних опіюїдів як μ-, κ-, β-рецептори, що утворюють комплекси з різними опіюїдними пептидами й діють через систему G-білків, наслідком чого є пригнічення активності аденілатциклази та зменшення концентрації цАМФ.</p>	<p>Пов'язана з гіпоталамусом, гіпофізом, середнім, довгастим і спинним мозком. Больова інформація досягає гіпоталамуса, який реагує виділенням проопіомеланокортину, котрий при надходженні в передній гіпофіз (аденогіпофіз) стимулює секрецію АКТГ. Під впливом АКТГ звільняється потужний аналізуєчий пептид – бета-ендорфін, який гальмує больові нейрони гіпоталамуса, спинного мозку. Система “АКТГ – бета-ендорфін” забезпечує анальгезію при стресових реакціях організму.</p>
НЕОПІАТНА АНТИНОЦИЦЕПТИВНА СИСТЕМА	
НЕЙРОНАЛЬНА	ГОРМОНАЛЬНА
<p>Забезпечує стан анальгезії при експериментальному виключенні опіюїдної та гормональної антибольових систем і пов'язана з серотонін-, норадреналін- і дофамінергічними структурами, що в основному локалізуються у стовбурі мозку, звідкілья йдуть</p>	<p>Головним гормоном є вазопресин, що виробляється у ядрах гіпоталамуса, аксони яких транспортують гормон до нейронів задньої частки гіпофіза, або в кров портальних вен</p>

<p>аксони до гіпоталамуса, в ретикулярну формацію, ядра черепних нервів, блакитну пляму, мозочок і драглисту речовину спинного мозку.</p> <p>Всі ці системи мають прямий вихід на передавальні синаптичні структури ноцицептивних шляхів і гальмують больові потоки в мозку. Нейротрансмітери – серотонін і катехоламіни – блокують ноцицептивний вхід у спинний мозок та ноцицептивні центри стовбура мозку і таламуса, дофамін – нейтралізує відчуття болю у фронтальній корі.</p>	<p>гіпофіза, або через мембрани серединного підвищення – у спинномозкову рідину, що заповнює порожнини шлуночків мозку. Крім цього, вазопресинергічні нейрони надсилають свої аксони до різних структур мозку в терміналях яких містяться міхурці, заповнені нейрогормоном і його білковим носієм – нейрофізином. У меншій мірі гальмують больові структури гормони інсулін, соматостатин, окситоцин.</p>
--	---

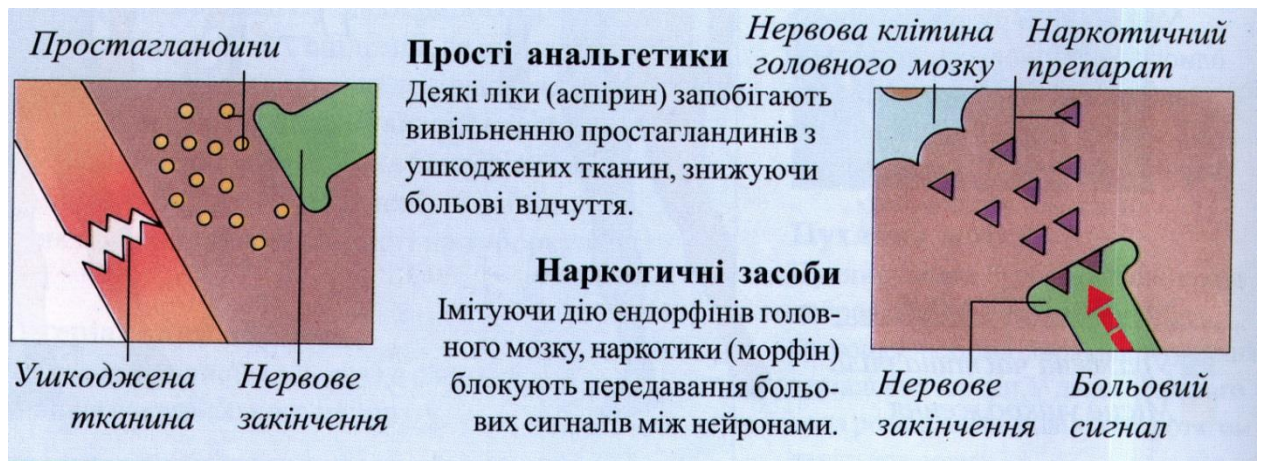
Антиноцицептивна система (АНЦС) у здорової людини знаходиться на певному рівні активності. При відсутності больових подразнень кількість знеболюючих речовин, які виділяються цією системою, регулюється ЦНС. При дії больового подразника в першу чергу гальмуються нейрони АНЦС: ЦСР, ядер шва, гіпоталамуса, щоб отримати повноцінну уяву про больові потоки, а вже потім активуються антибольові нейрони больової чутливості. Відповідно, больове відчуття є результатом не лише активації больової сенсорної системи, але й гальмування АНЦС. Завдяки взаємодії цих двох систем і формується больовий поріг. Оскільки ці системи у різних людей виражені по-різному, то й больовий поріг буде різний

Фізіологічне обґрунтування різних методів знеболення, застосовуваних у клініці.

1. Фармакологічні методи засновані на застосуванні різних фармакологічних препаратів, що порушують проведення збудження на різних рівнях больового аналізатора. Вони застосовуються для зняття гострих і хронічних болів. За локалізацією дії фармакологічних препаратів виділяють місцеву, провідникову і загальну анестезію (наркоз). При місцевій анестезії здійснюється вплив на периферичний (рецепторний) відділ больового аналізатора. При цьому розрізняють поверхневу анестезію, коли використовують знеболюючі речовини у вигляді аерозолів, і інфільтрацій, коли знеболюючі речовини вводять під шкіру або під слизову оболонку.

Провідникова анестезія досягається шляхом блокади поширення больового збудження по провідниковому відділу аналізатора. При цьому можливе порушення фізіологічної цілісності аферентних нервів і висхідних шляхів спинного мозку.

Загальна анестезія, або наркоз, обумовлена зниженням збудливості центральних (насамперед коркових) структур больового аналізатора, що знижує сприйняття болю.

Фізіологічні основи знеболювання

2. Фізіотерапевтичні методи знеболювання засновані на застосуванні різних фізичних факторів, вплив яких на ноцицептивну систему знижує болюче сприйняття. Вони або усувають першопричину виникнення болю (запалення, контрактуру), або активують антиноцицептивну систему. Застосовують ці методи в основному при хронічних болях.

3. Рефлекторна аналгезія реалізується з допомогою впливу на біологічно активні точки – особливі ділянки шкіри, які володіють низькою електропровідністю. Впливи, що застосовуються в рефлекторній аналгезії, різноманітні. Це масаж – акупресура; введення в ці точки спеціальних голків – акупунктура; електростимуляція через голки – електроакупунктура. За сучасними уявленнями, рефлекторна аналгезія розвивається за рахунок спрямованої активації антиноцицептивної системи.